

**TÖREDÉKEK GRÓF SZÉCHENYI
ISTVÁN FENNMARADT
KÉZIRATAIBÓL. KÖZLI TÖRÖK
JÁNOS; HUNNIA**

Published @ 2017 Trieste Publishing Pty Ltd

ISBN 9780649154999

Töredékek gróf Széchenyi István fennmaradt kézírataiból. Közli Török János; Hunnia by István Széchenyi & János Török

Except for use in any review, the reproduction or utilisation of this work in whole or in part in any form by any electronic, mechanical or other means, now known or hereafter invented, including xerography, photocopying and recording, or in any information storage or retrieval system, is forbidden without the permission of the publisher, Trieste Publishing Pty Ltd, PO Box 1576 Collingwood, Victoria 3066 Australia.

All rights reserved.

Edited by Trieste Publishing Pty Ltd.
Cover @ 2017

This book is sold subject to the condition that it shall not, by way of trade or otherwise, be lent, re-sold, hired out, or otherwise circulated without the publisher's prior consent in any form or binding or cover other than that in which it is published and without a similar condition including this condition being imposed on the subsequent purchaser.

www.triestepublishing.com

ISTVÁN SZÉCHENYI & JÁNOS TÖRÖK

**TÖREDÉKEK GRÓF SZÉCHENYI
ISTVÁN FENNMARADT
KÉZIRATAIBÓL. KÖZLI TÖRÖK
JÁNOS; HUNNIA**

TÖREDÉKEK

GRÓF SZÉCHENYI ISTVÁN

FENNMARADT KÉZIRATAIBÓL

KÖZLI

TÖRÖK JÁNOS.

ELSŐ KÖTET.

H U N N I A.

PESTEN.

KIADJA HECKENAST GUSZTÁV.

MDCCLVIII.

HUNNIA.

IRTA

GRÓF SZÉCHENYI ISTVÁN

1835-ben.

PESTEN.

KIADJA HECKENAST GUSZTÁV.

MDCCLVIII.

ELŐSZÓ.

Mint midőn a család köréből váratlanul elköltöző drága rokon, tán atya szekrényében a bus hátrahagyottak iratokra akadnak, hol feljegyezve van sok üdvös gondolat és óhajtás, mit a kedves távozó élő szóval többé el nem mondhatott; s mint egy nemes indulatu, s boldogítani törekvő végrendelet, melyet a hálás utódok véletlenül felfedeznek; — oly édes megrendülést okozhatott minden kegyeletes hazafiui kebelben a hír, hogy a magyar nemzet egyik legnagyobb jótevőjének, felejthetetlen *Széchenyi*nek, irói tevékenysége korából nevezetes csomó kiadatlan kézírata maradt fenn, mely számtalan legkülönfélébb feliratokkal ellátott jegyzetet, eszmetöredéket, munkatervezetet s nagybecsű anyag-gyűjteményt foglal magában, mik között a „*Hunnia*“ és „*Budapesti por és sár*“ czimű dolgozat is találtatott.

Ez utóbbi két rendbeli kéziratot a *méltóságos grófi Család* kegyes vala nekem átengedni.

A kitüntetést, melyre ez által csekély személyem méltatva lön, nem tekinthetem s nem is tekintem egyébnek, mint ama rendületlen hűség és tisztelet kegyes elismerésének, melylyel a legtisztább jellemű hazafi, s a legnagyobb Magyarinak az érdekek loyális kiegyenlítésére törekvő bölcs politikájához, és sikerre

tektetett, munkás, praktikus irányához, bár mint legutolsó napszámos, mindvégiglen ragaszkodtam.

Polgári bünt követnék el azonban, ha nem sietnék a nagyszivü ajándok birtokát hazámmal mielőbb megosztani s a nemzet kezébe juttatni mielőbb azt, mi egykor számára készült.

Mert ámbár a „*Hunnia*“, mely 1835 körül és a „*Budapesti por és sár*“, mely néhány évvel később iratott, az egykoru időnek s egészen más viszonyoknak voltak szánva, s még több helyek és indokoló tájékozások kihagyása után is némiéek azokban, (kivált az elsőbikben) már-már elavultaknak tekinthetők; s ámbár azok, mint észrevehetni, sem egészen befejezve, sem sajtó alá teljesen elkészítve még nem valának, hanem a nagy hazafinak mind az írói pályán egyéb közleményeivel, mind a gyakorlati és cselekvési téren volt nagy elfoglaltsága mellett bevégeztenül maradtak: mindazonáltal a forró hálában, melyet itt a méltóságos grófi Családnak e kéziratok kegyes átengedéseért nyilván kijelenteni hazafiui kötelességemnek tartok, kétségkívül az összes magyar közönség teljes szívből fog velem osztani, s e töredékek közrebocsátását meleg részvéttel fogadandja, nemcsak azért, mert azokban a nemzet javáért küzdő legnagyobb lélek dicső ereklyéjét birandja, hanem mivel amaz eszmétöredékek közlése még ma is sok tekintetben nagy érdekü, sőt üdvös a magyar közönségre nézve, és az elavultak, a mostani időkre nem illők mellett bennök még mindig elég el-nem-avult és örök időkre szóló van; — s e kéziratok is szintugy, mint a nemes grófnak egyéb kinyomatott munkái — ép oly érdekes, mint tanulságos eredetiséggel, igazsággal s lelkeséggel sat. egyiránt bővelkednek, s — míg a jövő kötetben megjelenendő „*Budapesti por és sár*“ még sokáig korszerű oktatást és tanácsot osztogat az élet és cultura egyik legfontosb elemének megismertetése s

megszerezhetése végett, az alatt a másik, „*Hunnia*“ ugy szólván a nemzet „becsületét“ menti meg.

Nyolcz század lefolyása alatt ugyanis e kézirat az első, mely tüzetesen kimondja és megmutatja, hogy a magyar nemzet és nemzetiség létét s életgyökerét mindenek felett a *holt diák nyelv hivatalos rolla* döntötte sorvadásba.

Bár mily közel fektött is e folyvást halálosabb kimenetellel fenyegető seb felfedezhetése, — s habár hovatovább mindinkább érezte a nemzet gondolkozó része a sajtó fájdalmát, és a napról napra észrevehetőbb sorvadást, mégis valami fatalistikus vakság mintegy láthatatlanná tévé a forrást, honnét a baj eredt.

Nyugati szomszédságában köröskörül a magyar szemlátomást tapasztalta minden nemzet szellemi és irodalmi emelkedését. Egyiránt lerázta magáról mindegyik a *római nyelv* igáját, s visszahelyezé saját anyanyelvét ősi jogába.

Maga az ugynevezett római szent birodalom, a *német* nemzet erre tán az első példát adta, mert mint a speyeri krónika tanusítja *), 1236-ban már a német birodalmi gyűlés határozatai *német nyelven* irattak hártýára, s hirdettettek ki; s ugyanazon krónika szerint Fejedelmek dicső őse, *Habsburg Rudolf* császár, megparancsolta Németországban, hogy a nemességnek a diák nyelvben való járatlansága miatt, azontúl a Fejedelmek és Pápák rendeletei s oklevelei, mellözve a római nyelvet, németül bocsáttassanak közre, s a szerződések sat. is a jegyzők által német nyelven készíttessenek.

Valamint a német, ugy a francia, lengyel, angol, sőt az olasz is már a 14-ik században saját anya-

*) Chronica der freyen Reichs-Statt Speyr — durch Christophorum Lehman. — Francofurti ad M. 1612. Cap. CVII.

nyelvével élt a közügyekben, sőt még a Pápa is, a római anyaszentegyház feje, mellőzve a diplomácia terén az egyház nyelvét, követeivel *olaszul* levelezett.

Egyedül a magyar ragaszkodott megátalkodottan a latán nyelvhez; s míg igen természetesnek hitte a magyar, hogy még a *Hunyadyak* korában is a magyar cancellária és törvényhozás, sőt magok a magyar egyházi és világi Országnagyok által nemcsak a szomszéd német államok ügyeiben, hanem a hazai német városokkal szemközt is közlekedési nyelvül többnyire a *német* alkalmaztatott, ugyanakkor, s ugyancsak tisztán magyarokból álló egyházi és világi kormányférfiak részéről nem látta senki a természettel ellenkezőnek, az egyedül magyarul értő és tanácskozó nép, nemesség, és városok irányában kizárólag *latán* kormányzási nyelvvel élni.

A tudománypártoló *Hunyady Mátyás*, és világ-hírű budai könyvtára a magyar nevet szellemi fénykörrel is dicsőíté, — de a nemzetiség tekintetéből, a hagyományos diák uton maradva, bizonyosan nem gyanítá a nagy király, hogy a fényes palotában, a világ minden részeiből összegyűjtött tudományhalmaz, még ha gyászos sorsát a mohácsi vész után kikerülte volna is, a *nemzeti* mivelődésre nézve holt kincs és meddő áldozat leendett, ha annak összes tartalma a nemzet anyanyelvébe át nem ültettetik, s az élő csatornán nem szívároghat szét a nemzet minden rétegébe.

A tartozó kegyelet csorbája nélkül irhatta tehát a *német* Spittler (II. köt. 285. l.) a *magyar* Hunyady Mátyásról szólva : „Kein Aufklärungs-Versuch wirkt auf die volle Masse der Nation selbst, wenn nicht vielfache Verbindung und wechselweise Communication der Einwohner des Reichs befördert und sicher gemacht, *auch das Studium der Muttersprache mächtig gehoben wird.* — *Ein einziger recht guter magyarischer*

Schriftsteller wurde zehnmal mehr gewirkt haben, als alle die Lateiner, denen der König so viel Gutes that.

A magyar nyelv mindenütt otthon volt; a családi élet csendes tűzhelyénél szintugy, mint a harezmezőn, s a megyék és törvényhozók tanácskozásai közt nem kevesbbé, mint az Isten egyházában; s a királyi udvar fényes ünnepélyeinek legfőbb részét mindig a magyar dallamok és harci énekek képezték.

Egyedül az *országzás* szentélyébe s az *iskolákba* nem bocsáttatott az anyanyelv, épen azon két körbe nem, honnét az élő nemzetiség politikai s tudományos súlyát nyerheti vala.

Pedig ha szükségesnek látszatott is a sok nyelvű országban a kormányzásra valamely közös nyelvet választani, — arra minden esetre az uralkodó s legszámosb népfaj nyelvének több joga volt, mint az idegen rómainak, mely tovább-fejlésében az élő nemzetek nyelvével amugy sem tarthatott lépést.

S valamint az olaszok, németek, francziák és angolok a római nyelv kikép- s bevégezettségében sem mentséget nem kerestek, sem ürügyet nem találtak, saját államaikban anyanyelvük elhanyagolására, vagy annak épen kizárására természetes jogaiból, — ugy sokszorta több alapos és sürgös ok volt e polyglott országban arra, hogy a nemzet egykori fejedelmei s államférfiai a magyar nyelvnek a latinnal szemközt politikai s tudományos túlsúlyt biztosítsanak a hazában.

Ha ugyanazon korszakban, midőn Németországban a német nyelv a diák helyébe lépett, tehát körülbelől az *Anjou-k*, s a magyar nyelv iránt különös előszeretettel viseltető *Nagy Lajos* korában, az országzás, hivatal és iskola nyelvüül hazánkban a *magyar* választatik, — kétségkívül a leglényegesb ok, a *nemzeti féltékenység*, megszüint volna létezni, mely az